

Ján Findra (*Banská Bystrica*)

Štýl ako modelová štruktúra

✎ **Кључне речи:**
štýl, štýlový model, obsahové modelové štruktúry, formálne modelové štruktúry, text, potenciálny text, aktuálny text, langue, parole, komunikačná kompetencia, komunikačný plán, neverbálne faktory, štýlová vrstva, štýlová norma, žáner, invariant, variant.

Стил се као формални текстуални модел анализира са становишта *langue* и *parole*. Стога је категорију стила могуће разматрати са динамичког и процесуалног аспекта, тако да се може говорити о процесу настанка језичког израза, о статичком аспекту, када у готовом делу утврђујемо која средства је аутор одабрао од потенцијално одговарајућих и како их је организовао у целину, у конкретни текст.

К základným pojmom a kategóriám štýlistickej systematiky sa v československej štýlistike tradične zaraďuje jazykový prejav, prehovor, výpoveď, štýl, štýlistický prostriedok, text, komunikát, kompozícia, kompozičné prostriedky atď. (pozri napr. Mistrík, 1961, 1965, 1977, 1985, Šalingová 1965, Ondruš-Sabol, 1981, Findra, 1986, Hubáček, 1987, Chloupek, 1990, Slančová, 1994). Dominantné postavenie sa v kontexte týchto pojmov prisudzuje termínu štýl.

Pri vymedzovaní a charakteristike tohto základného štýlistického pojmu však badať isté rozpaky. Prisudzovali sa mu heterogénne vlastnosti, pričom sa neorganicky krížili obsahové i formálne kritériá. Niektorí autori

hľadia na štýl ako na komplexný jav, ktorý sa týka tak formálnej, ako aj obsahovej organizácie textu. Explicitne takého stanovisko prezentuje formulácia, že „štýl jazykového prejavu (t. j. jazykový štýl) je daný výsledným pôsobením všetkých zložiek prejavu (obsahovej, kompozičnej, jazykovej)“ (Šalingová, 1965). S tým súvisia aj isté rozpaky, či kategóriu štýlu zaradiť do oblasti *langue* alebo do oblasti *parole* (Hoffmannová, 1997).

V súvislosti s úvahami o novom paradigmatickom usporiadaní prvkov a zložiek štýlistickej systematiky (Findra, 2003) vychádzam z idey, že štýl je modelovou štruktúrou povrchovej organizácie textu. V tejto súvislosti sa popri pojme štýl ako hierarchický

dominantný vymedzuje pojem text. Tak štýl, ako aj text majú svoje systémové vlastnosti.

O systémovej povahe štýlu sa viac alebo menej jednoznačne hovorilo v našej stylistike aj doteraz. Potvrďuje to Jedličkov štýlový typ (1978), ale aj úvahy o štýle ako vnútorne organizovanom systéme (Mistrík, 1977), ako aj pokusy zachytiť všeobecné zákonitosti štýlu na úrovni jazyka (Pauliny, 1968, Chloupek, 1990 a i.).

64

Presvedčenie o modelovej povahe štýlu opodstatňuje zdôrazniť tvrdenie, že štýl je spojený jednak s oblasťou langue a jednak s oblasťou parole. V systémovej rovine je štýl model povrchovej organizácie textu, ktorý sa konštituuje na báze štýlovej vrstvy a je determinovaný štýlovými normami. Do štýlovej vrstvy ako paradigmatickej zásobárne istého štýlového modelu sa príslušné štýlémy včleňujú na základe svojich invariantných slohových hodnôt. Keďže ten istý výrazový prostriedok (štýléma) môže byť zložkou viacerých, dokonca všetkých štýlových vrstiev, pre vymedzenie štýlovej vrstvy ako paradigmatickej zásobárne štýlového modelu je dôležité vzájomné usúvzťažnenie, synchronizácia štýlém v prostredí istej štýlovej vrstvy. Prítom vzťah štýlová vrstva – štýlová modelová štruktúra v čase tvorby aktuálneho textu „reguluje“ slohová norma. Pokiaľ ide o spojenie štýl – parole, to sa konkrétne manifestuje vo chvíli, keď konkrétny expedient vytvára aktuálny text, v ktorom dochádza k modifikovanej realizácii napätia invariant (model) – individuálna realizácia modelu. Súvisí to s tým, že formálny (štýlový) textový model je súčasťou komunikačnej kompetencie expedienta, ktorý ho v čase tvorby aktuálneho textu intuitívne alebo cieľavedome uplatňuje. Ide tu teda o modifikovaný „odtlačok“ štýlového modelu v konkrétnom texte. Konkrétny text je takto vernou kópiou štýlového modelu a zároveň jeho popieraním, nie však jeho zradou. Čím viac si expedient

ako subjektívny transformátor uvedomuje napätie invariant – variant, nadindividuálne – individuálne, objektívne (modelové) – subjektívne, tým je slobodnejší.

O štýle možno hovoriť iba tam, kde sa uplatňuje človek so svojou činnosťou (Findra, 1986). Jazyková komunikácia je tiež tvorivá ľudská činnosť. Aktuálny text vzniká ako výsledok cieľavedomej a zámernej činnosti expedienta, ktorý sa rozhodol vyslať informáciu percipientovi. Túto svoju komunikačnú aktivitu mohol úspešne realizovať len preto, že mal k dispozícii diferencovaný materiál s diferencovanými prvkami (štýlovú vrstvu), z ktorých na pozadí štýlového modelu uskutočnil funkčný výber. Bázou pre konštituovanie štýlového modelu je tiež triáda materiál (výrazové prostriedky) – výber a usporiadanie vybraných prostriedkov – výsledok tejto aktivity (aktuálny text) (Košenský, 1994).

Najmä ak v súvislosti so štýlom ako formálnym textovým modelom uvažujeme o vzťahu, prepojení langue – parole, to nám umožňuje nazerať na kategóriu štýlu z dvoch hľadísk. Prvý pohľad je dynamický, procesualný. Hovorí o procese vzniku, produkcie jazykového prejavu. V tomto procese sa ráta s existenciou synchronne konštituovaného textového modelu, ktorý je ideálom, „predobrazom“ zamýšľaného aktuálneho textu. Druhý pohľad je statický, keď na hotovom diele zisťujeme, ktoré prvky z alternatívnych možností autor vybral a ako ich usporiadal do celku, konkrétneho textu. Analýzou týchto možností, teda analýzou príbuzných aktuálnych textov zisťujeme, ako a do akej miery sa v nich základné invariantné črty (vlastnosti, podoba) modelu potvrdzujú, resp. zisťujeme aj to, či perspektívne, na diachronickej osi dochádza k jeho modifikácii. V tomto zmysle platí, že na hotovom diele sa štýl javí ako princíp organizácie čiastkových zložiek a prvkov (Krčmová, 1994).

Pri procesuálnom pohľade nejde o konkrétne prvky, ale výberové tendencie vo vzťahu k štýlovej vrstve ako paradigmatickej matici, pričom funkčnou (objektívizujúcou) bázou tohto procesu je štýlový model spätý s istými štýlovými normami. Pri statickom pohľade nejde iba o jedno konkrétne dielo, ale o identické črty otvoreného súboru príbuzných (podobných) textov spätých s relatívne identickými komunikačnými situáciami. Konkrétny text je takto z jednej strany potvrdením existencie istého štýlového modelu, na základe čoho sa tento text včleňuje do kontextu príbuzných (relatívne identických) textov. Z druhej strany hovorí o tom, že expedient pri jeho tvorbe uplatnil zovšeobecnené výberové a kombinačné postupy príznačné práve pre tento štýl ako modelovú štruktúru. Takto sa potvrdzuje, že štýl je z jednej strany abstrakcia a z druhej strany konkrétna entita, ako aj to, že štýl ako model povrchovej organizácie textu je dynamická kategória. Zo synchronného hľadiska má štýlový model ambície udržať si štandardizovanú podobu, na diachronickej osi reaguje na nové komunikačné potreby. Toto (možné) napätie medzi automatizáciou (štandardizáciou) a aktualizáciou (modifikáciou) je vlastne reakciou na pohyb na osi abstraktné – konkrétne, všeobecné – jedinečné. Ako vidieť medzi štýlom ako modelovou štruktúrou a aktuálnym textom je funkčný (genetický) vzťah.

Text sa priraduje k základným pojmom viacerých vedných disciplín, a to nielen filologických. Jeho pozícia sa v lingvistickej štylistike oslabila v súvislosti s preferovaním pojmov prehovor, jazykový prejav, komunikát a najnovšie aj diskurz. Objavili sa úvahy, že diskurz ako širší pojem by mal byť nadradený textu, resp. že termín text by sa mal rezervovať pre oblasť písaných prejavov a termín diskurz pre prejavy ústne (o tom podrobnejšie Hoffmannová, 1997).

V predkladanej koncepcii sa text považuje za základný pojem štylistiky. Pritom z metodologického hľadiska je dôležité jeho členenie na potenciálny (emický) a aktuálny (konkrétny) text, ktoré je späté aj s rozlišovaním invariantu a variantu. V aktuálnom texte ako výsledku rečovej aktivity sa dostáva do vzťahu (napätia) individuálne a sociálne. Sme v priestore parole, kde sa text považuje za uzavretú textovú celosť. Na tejto úrovni sa text včleňuje do synonymického radu prehovor, jazykový prejav, komunikát, diskurz.

Potenciálny text ako pojem z oblasti langue je v zovšeobecnenej rovine reprezentovaný textovými modelmi, ktoré ako modelové štruktúry sú invariantnej povahy. Vymedzujú, charakterizujú ich pravidlá, zákonitosti a mechanizmy, ktoré sú funkčnou bázou na výstavbu konkrétnych jazykových prejavov (aktuálnych textov).

Vzhľadom na bilaterálnu povahu textu aj v systémovej rovine treba rozlišovať jednak textové modelové štruktúry, ktoré sú funkčným modelovým východiskom na povrchovú organizáciu textu, a jednak textové modelové štruktúry, ktoré sú invariantným rámcom hĺbkovej organizácie textu. Modelovou štruktúrou hĺbkovej, obsahovo-tematickej organizácie textu je slohový postup, na nižšej klasifikačnej úrovni slohový útvar (Findra, 1996, 2001). Modelovou štruktúrou povrchovej, jazykovo-kompozičnej organizácie textu je funkčný jazykový štýl. S ohľadom na túto dynamiku vzťahu medzi obsahom a formou text predstavuje funkčnú následnosť (zviazanosť) obsahovo-tematických a formálnych, jazykovo-kompozičných zložiek a prvkov.

Z uvedeného vyplýva, že text je širší pojem ako štýl. Štýl predstavuje iba jeden programový aspekt textu, ktorý súvisí s jeho povrchovou organizáciou. V tomto zmysle je funkčný jazykový štýl ako model povrchovej

organizácie textu zovšeobecnený, nadindividuálny, invariantný princíp výberu a organizácie štýlém, ktorý sa konštituuje na priesečníku relevantných faktorov komunikačnej situácie, štýlotvorných činiteľov a štýlových noriem. V systémovej rovine teda funkčný jazykový štýl predstavuje invariant, nadindividuálny súbor pravidiel a zákonitostí, ktoré sa vo vedomí produktora v čase tvorby jazykového prejavu (aktuálneho textu) automaticky – podvedome alebo uvedomene – aktivizujú a zároveň individuálne aktualizujú, a teda jedinečne realizujú.

V československej tradícii sa funkčné jazykové štýly klasifikovali a vymedzovali na základe konfigurácie objektívnych a subjektívnych štýlotvorných činiteľov. Analýza a charakteristika jednotlivých štýlov sa však neorganicky opierala o súbor vlastností odlišnej proveniencie. Tak napr. J. Mistrík (1977) charakterizuje náučný štýl vlastnosťami písomnosť, monologickosť, verejnosť, pripravenosť, pojmovosť, presnosť, zreteľnosť, významová priezračnosť a odbornosť. Prvá skupina vlastností je mimojazykovej povahy, druhá skupina je viazaná na funkčné hodnoty jazykových prostriedkov a kompozičných postupov. Problém je v tom, že sa tieto vlastnosti uvádzajú postupne ako rovnocenné. Nediferencujú a nehierarchizujú sa vzhľadom na ich genetické a funkčné rozdiely.

V kategórii štýlotvorných činiteľov sú zahrnuté faktory, ktoré sú charakteristické pre komunikačnú situáciu. Všeobecne sa prijíma ich klasifikácia opretá o päť dominantných faktorov: vlastnosti expedienta, funkcia, prostredie, forma, adresát. Vychádzajúc z týchto relevantných determinantov, možno vymedziť šesť opozitných dvojíc, z ktorých jeden člen charakterizuje istý funkčný štýl ako modelovú štruktúru povrchovej organizácie textu. Ide o neverbálne, mimojazykové faktory, ktoré v čase tvorby jazykového

prejavu ovplyvňujú expedienta pri výbere formálneho textového modelu. Sú totiž zložkou jeho komunikačnej kompetencie; s tým súvisí aj ich uvedomené alebo intuitívne uplatňovanie. Ide o tieto dvojice:

- a) 1. verejnosť – súkromnosť (opozícia založená na charaktere prostredia, v ktorom sa realizuje komunikačný akt);
2. oficiálnosť – neoficiálnosť (súvisí s prostredím, ale aj so vzťahom medzi komunikantmi);
3. písomnosť – ústnosť (ide o formu prejavu, ale relevantné je aj prostredie a adresát);
4. monologickosť – dialogickosť (opozícia opretá o formu prejavu, charakter prostredia a o vzťah medzi komunikantmi);
5. prítomnosť – neprítomnosť adresáta (v pozadí tejto opozície je prostredie, forma prejavu, vzťah medzi komunikantmi);
6. komunikatívna – estetická funkcia.

b) Ďalším súborom vlastností, ktoré charakterizujú istý formálny textový model, sú textové vlastnosti, ktoré sa v texte manifestujú prostredníctvom výrazových prostriedkov príznačných pre príslušnú štýlovú vrstvu a ktorých výber a využívanie „regulujú“ štýlové normy. Ide o tieto textové vlastnosti: aktualizovanosť, koncíznosť, mnohoznačnosť, objektívnosť, odbornosť, pojmovosť, presnosť, presvedčivosť, pútavosť, situačná zakotvenosť, subjektívnosť, sugestívnosť, variabilnosť, všeobecnosť, zreteľnosť. Uvedené vlastnosti sa ako charakteristické nediferencovane uvádzali pre vymedzovanie jednotlivých funkčných jazykových štýlov v kontexte príslušných mimojazykových faktorov (štýlotvorných činiteľov).

c) Tretia skupina invariantných vektorov (determinantov), na priesečníku ktorých sa konštituuje funkčný jazykový štýl ako

formálny model textovej výstavby, súvisí so známym faktom, že text je entita bilaterálnej povahy. Funkčná prepojenosť obsahových a formálnych jednotiek textu sa manifestuje v ich horizontálno-vertikálnej zviazanosti, podmienenosti, funkčnej závislosti. Na horizontálnej osi ide z jednej strany o funkčnú väzbu obsahu-tematických segmentov, z druhej strany o zviazanosť jazyko-vo-kompozičných jednotiek. Vertikálnym smerom sa zabezpečuje funkčná prepojenosť medzi hĺbkovou a povrchovou štruktúrou. V tomto zmysle je štýl ako invariantný model v dotyku so slohovým postupom ako modelom hĺbkovej organizácie textu. V tejto súvislosti sa ukazuje ako vhodné zotrvať pri tradičnej klasifikácii slohových postupov na informačný, opisný, rozprávací a výkladový slohový postup. Z hľadiska charakteristiky štýlových modelov textu je potom potrebné vymedziť, ktoré z týchto obsahových modelov textu majú ambície modifikovať podobu formálneho textového modelu. Na tento „tlak“ hĺbkovej štruktúry textu na jeho povrchovú organizáciu reagujú predovšetkým jazykové štýlmy, najmä lexikálne.

Uvedené tri skupiny diferencovaných faktov pôsobia pri vymedzovaní formálneho textového modelu vo vzájomnej súhre, synchronizácii. Istý štýlový model textu sa na priesečníku týchto faktorov synchronne fixuje ako nadindividuálny štandardizovaný invariantný model, ktorý ako funkčná jednotka je súčasťou komunikačnej kompetencie expedienta. Len takto je predpoklad, že aktuálny text vytvorený na pozadí príslušného obsahového a formálneho modelu sa včlení do kontextu relatívne príbuzných textov, na báze ktorých boli východiskové modelové štruktúry vyabstrahované. Pravda, aktuálny text je so svojím modelovým východiskom relatívne identický a zároveň sa od neho odlišuje. Je to dôsledok toho, že v konkrétnom

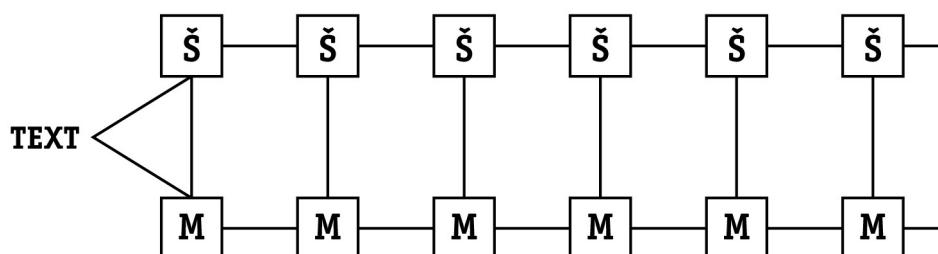
jazykovom prejave dochádza k napätiu invariant – variant, sociálne – sociolektové, nadindividuálne – individuálne, štandardné – modifikované, objektívne – subjektívne. Textové modely majú totiž ambície odtlačiť sa v konkrétnom jazykovom prejave vo svojej synchronne invariantnej podobe, no tlak všetkých relevantných objektívnych faktorov prechádza cez subjektívny filter expedienta. Toto napätie je schopný zaregistrovať aj adresát, ktorý vo svojej komunikačnej kompetencii má ukotvený približne rovnaký súbor znalostí, preferencií, textových modelov, komunikačných noriem. V tom je predpoklad, že vysielanú informáciu dokáže dekódovať a prijať ju v relatívnej úplnosti.

Pritom vysielanie a prijímanie informácie sa uskutočňuje – obrazne rečeno – v obrátenom garde. Z hľadiska expedienta je východisková hĺbková, obsahovo-tematická štruktúracia aktuálneho textu, konkrétneho jazykového prejavu. V čase tvorby jazykového prejavu si expedient vymedzí príslušný výsek skutočnosti, ktorý predstavuje jadro zamýšľanej informácie, a tematicky si ho vymení. Vypracúva si komunikačný plán, stratégiu vzťahov medzi obsahovými segmentami, hľadá ich vnútornú prepojenosť, zviazanosť, ich hierarchizáciu a následnosť. Ako sme naznačili, modelovým východiskom i rámcom pre toto rozhodovanie sú modelové štruktúry reprezentované slohovým postupom a slohovým útvarom. Pre percipienta je naopak východisková povrchová organizácia textu vybudovaná na báze formálneho (štýlového) modelu. Najmä vo vecných textoch je preto dôležité, aby individuálne neprekrylo nadindividuálne, modelové.

Vzájomnú prepojenosť a podmienenosť obsahových a formálnych prvkov a zložiek potenciálneho textu, ako aj vzťah medzi obsahovými a formálnymi modelovými štruktúrami textu možno zachytiť graficky takto:

Povrchová štruktúra textu (konexia)

Formálny textový model



68

Obsahový textový model

Hĺbková štruktúra textu (koherencia)

Š = štylém
(jazykové, stavebné, kinetické)
M = motív
(najmenšie obsahovo-tematické
segmenty textu)

Ako sme naznačili, konkrétny funkčný jazykový štýl ako model povrchovej organizácie textu sa synchronne konštituuje na priesečníku troch skupín faktorov a vlastností. Ilustrujme si túto situáciu v súvislosti s náučným štýlom:

1. Pre texty vybudované na báze tejto modelovej štruktúry je ako dominantná komunikatívna funkcia. Ďalej je pre ne príznačná vlastnosť verejnosti, oficiálnosti, písomnosti, monologickosti, odstup medzi komunikatmi, resp. neprítomnosť adresáta.

2. Výber štýlom z náučnej štýlovej vrstvy, ich usporiadanie, väzba a následnosť (konexia) sa štruktúruje tak, aby konkrétny text vybudovaný na báze náučného štýlového modelu mal vlastnosť pojmovosti, odbornosti, presnosti, zreteľnosti a koncíznosti (kondenzovanosti).

3. Modelová štruktúra náučného štýlu ráta s funkčnou prepojenosťou na obsahovú modelovú štruktúru výkladového a opisného slohového postupu; uplatnenie informačného slohového postupu je zriedkavé a rozprávacieho slohového postupu výnimočné.

Záverom treba dodať, že uvedené obsahové a formálne modelové štruktúry sa v aktuálnom texte neodtláčajú priamo, ale

prostredníctvom žánru ako „nižšej“ modelovej štruktúry. Ako modelová štruktúra sa žánr konštituuje na priesečníku týchto „vyšších“, najabstraktnejších a najvšeobecnejších modelových štruktúr, ktoré sú systémovým rámcom hĺbkovej (koherencia) a povrchovej (konexia) organizácie textu. Žánr je teda filter, prostredníctvom ktorého sa slohový postup, slohový útvar a štýl ako invariantné modely podieľajú na hĺbkovej a povrchovej organizácii, utváraní aktuálneho textu. Práve žánr bezprostredne podmieňuje podobu konkrétneho textu, v priestore žánru sa v konkrétnom jazykovom prejave jedinečne kontaminuje invariant a variant, objektívne a subjektívne. V skutočnosti sa však prienik subjektívneho aspektu do textu diferencovane odstupňuje vzhľadom na systémové (modelové) požiadavky „vyšších“ obsahových a formálnych modelových štruktúr. A tak napríklad vedecká štúdia ako žánr, ktorý sa konštituuje na priesečníku náučného štýlu (formálna modelová štruktúra), a výkladového slohového postupu (obsahová modelová štruktúra), nedovolí, aby sa v nej výraznejšie uplatnil subjektívny aspekt expedienta. Špecifika žánru ako modelovej štruktúry je v tom, že jeho podoba je síce

štandardizovaná, ide však len o synchronnú stabilitu. Na diachronickej osi žánru oveľa ľahšie podlieha vplyvu doby a času. To nás však nemôže odrádzať od pokusov (synchronne) klasifikovať a charakterizovať žánre

ako modelové štruktúry, ktoré na paradigmatickej osi majú systémovo stabilizovanú a normovanú podobu. Aj v tejto súvislosti sa aktuálne pripomína klasická Mathesiova myšlienka o pružnej stabilite.

summary

Σ Style as the model structure

In connection with thinking about the new paradigmatic order of elements and components of stylistic semantics the author's starting point is the idea of style as the model structure of the surface text organisation. The term text is considered to be the basic stylistic term in this concept. Methodological approach points out its division into potential (emic) and actual (real, concrete) text. This division is connected with distinguishing the invariant and variant as well as with the tension between paradigmatic and syntagmatic axis. There is a relation (connection) between individual and social in the real text as the result of speech activity in particular communication. The potential text as a langue term is in general represented by text models of invariant character. They are classified by rules, consequences, and mechanisms which function as a basis for creating particular texts (actual, real texts). According to the bilateral character of the text it is necessary to distinguish in the system level between the text model structures, which are a functional model base for the surface text organisation, and the model structures, which are an invariant frame of the in-depth text organisation. Concerning outlined dynamics of relation between the content and the form, the text is a functional succession (connection) of content-thematic segments (coherence) and language-composition elements and components (cohesion).

Style as the model structure represents only one aspect of the text. Therefore the functional language style as the model of the surface text organisation is *generalised, over-individual, and invariant principle of styleme choice and organisation, which is created on the intersection point of relevant factors in communication, style-creating factors, and style and communication norms*. Hence the style in the system level represents invariant, over-individual (social) set of rules and consequences. The process of text production activates the rules in the author's mind automatically – subconsciously or intentionally – and at the same time they are individually verified, it means unrepeatedly realised. The real text is then an identical copy of the style model and its negation at the same time, but not its betrayal. The more the sender as a subjective transformer is aware of the tension between invariant (model) – variant, over-individual – individual, objective – subjective, the more he is free in producing the real text.

Style as the model of the surface text organisation is synchronically created on the intersection point of three groups of factors and characteristics.

1. Style-creating factors – relate to factors characteristic for communication. They are non-verbal and extra-linguistic factors belonging to the communication competence of communicators. This group includes following opposite features: i) public – private, ii) formal – informal, iii) written – oral, iv) monological – dialogical, v) with receiver's presence – with receiver's absence, and vi) of communicative function – of aesthetic function.

2. Text features which are conveyed by language and compositional elements (stylemes) in the particular text. They are as follows: foregrounding, briefness, ambiguity, objectivity, professionalism, notionality, accuracy, persuasiveness, attractiveness, situational contextual relationship, subjectivity, impressiveness, variability, universality, and explicitness.

3. The functional correspondence between the surface and in-depth text organisation. Style as the invariant model of the surface text organisation is in contact with a composition procedure as the model of the in-depth text organisation. The content text models intend to modify the formal text model. Mainly language stylemes (especially lexical) respond to the influence of the in-depth text organisation in the process of real text production.

70

Literatúra:

- Findra 1984: **Findra, J.** Štýléma a text. – In: *Štylistické otázky textu*. – Prešov: Pedagogická fakulta UPJŠ. – s. 14–25.
- Findra 1986: **Findra, J.** *Slovenský jazyk a sloh*. 2. vyd. Bratislava. – Slovenské pedagogické nakladateľstvo. – S 435.
- Findra 1996: **Findra, J.** Modelové štruktúry a tvorba aktuálnych textov. – In: *Sociolingvistické a psychologické aspekty jazykovej komunikácie*. Fakulta humanitných vied a Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici. – s. 43–51.
- Findra 2001: **Findra, J.** Konštitutívne determinanty textu. – In: *Jazyková komunikácia v 21. storočí*. Fakulta humanitných vied a Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici. – s. 9–16.
- Findra 2003: **Findra, J.** *Predmet štylistiky*. In: *Komunikácia a text*. – Prešov: Náuka. – s. 19–25.
- Chloupek 1990: **Chloupek, J.** a kol.: *Stylistika češtiny*. – Praha: Státní pedagogické nakladatelství. – S. 296.
- Ivanova-Šalingova 1965: **Ivanova-Šalingova, M.** *Štylistika*. – Bratislava: Vydavateľstvo Obzor. – 232 s.
- Jedlička 1978: **Jedlička, A.** *Spisovný jazyk v súčasnej komunikácii*. – Praha: Univerzita Karlova. – S. 228.
- Kořenský 1994: **Kořenský, J.** *Co je předmětem stylistiky a co je předmětem teorií verbální komunikace?* – Opole: Stylistyczne konfrontacje. – Instytut Filologii Polskiej. – s. 27–31.
- Krčmová 1994: **Krčmová, M.** Stylové normy a jejich místo ve stylistické teorii a stylizační praxi. – In: *Stylistyczne konfrontacje*. – Opole: Instytut Filologii Polskiej. – s. 33–38.
- Mathesius 1996: **Mathesius, V.** *Reč a sloh*. – Praha: Československý spisovatel.
- Mistrík 1961: **Mistrík, J.** *Praktická slovenská štylistika*. – 1 vyd. Bratislava. – Slovenské pedagogické nakladateľstvo. – S. 198.
- Mistrík 1961: **Mistrík, J.** *Slovenská štylistika*. – Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. – S. 320.
- Mistrík 1961: **Mistrík, J.** *Štylistika slovenského jazyka*. – Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. – S. 456.
- Mistrík 1961: **Mistrík, J.** *Štylistika*. – Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. – S. 584.
- Ondruš; Sabol 1981: **Ondruš, Š.; Sabol, J.** *Úvod do štúdia jazykov*. – Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. – S. 320.
- Pauliny; Ružička; Štolc 1968: **Pauliny, E.; Ružička, J.; Štolc, J.** *Slovenská gramatika*. – Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- Slančová 1994: **Slančová, D.** *Praktická štylistika*. – Prešov: Filozofická fakulta UPJŠ. – S. 180.